

Kronikk

Plutselig eksploderte dusjdøra

Når herdet glass eksploderer, er resultatet små og ufarlige glassbiter. Allikevel fører det ofte til dramatiske avisoppslag, skriver Ole Bjørn Rekdal i denne kronikken.

Ole Bjørn Rekdal
førsteamanuensis, Høgskolen i
Bergen

Tirsdag 17. januar 2012
kl. 05:00

- Dusjdør eksploderte, Adrian hadde englevakt, BA 10.2.2011
- Dusjen eksploderte! Østlendingen 11.9.2007
- Plutselig singlet det i glassbiter, Bergens Tidende, BT 9.2.2011
- Leserstorm om dusjvegger som eksploderer, Aftenposten 11.8.2010
- Inne på badet hadde vi garantert blitt skadet, NRK 6.1.2012

Herdet glass har flere karakteristika som gjør dette materialet spesielt godt egnet til enkelte formål.

En av egenskapene ved denne glasstypen er at den er langt sterkere enn vanlig glass. En annen er at når herdet glass en sjelden gang knuser så går det bokstavelig talt i tusen knas.

Herdet glass "eksploderer" i bitte små og relativt ufarlige glassbiter, i motsetning til andre typer glass som vanligvis danner større, skarpere og farligere fragmenter.

Når herdet glass knuser, enten det er glassbord, vinduer eller dusjvegger, har slike hendelser en forbløffende tendens til å finne veien til avisene.

I den rike floraen av norske avisoppslag om herdet glass som har knust finnes det flere fellestrekk og klare mønstre. Det er ofte snakk om store og fargerike oppslag hvor journalister og ofre tar i bruk en lang rekke dramatiske virkemidler for å beskrive hva som skjedde. Det brukes metaforer hentet fra krig og livsfarlige skytevåpen, og de traumatiserte ofrene veksler gjerne mellom lettelse over å ha unngått alvorlige skader, og sinne over at slike eksplosjoner i det hele tatt skal kunne forekomme.

Det som *kunne* ha skjedd

Et gjennomgangstema i disse artiklene er hva som *kunne* ha skjedd, men som på mirakuløst vis heldigvis ikke skjedde. Barn spiller en sentral rolle i mange av oppslagene. Noen få av dem var til stede i eksplosjonsøyeblikket, men det mest påfallende er hvor mange barn som *kunne* ha vært der hvis omstendighetene hadde vært bittelitt annerledes.

Herdet glass er mindre farlig enn annet glass når det går i stykker.
(Foto: iStockphoto)

Det materielle og fysiske skadeomfanget er med få unntak ubetydelig, og glassmestere som intervjues i slike sammenhenger konstaterer gjerne at glassproduktet har, når det først skal knuse, oppført seg akkurat som det skal.

Journalister og ofre finner det likevel skandaløst at slike hendelser kan forekomme, og enkelte av dem tar til orde for et forbud mot et materiale som av sikkerhetshensyn er *påbudt* i mange sammenhenger.

De viktige grensene

Hva er det som gjør at vi og våre journalister går fra konseptene når herdet glass eksploderer, eller som glassmestrene gjerne kaller det: "granulerer"? Kan antropologene hjelpe med å forklare hvorfor så mange av oss traumatiseres eller bikker over i hysteri når herdet glass knuser?

Mary Douglas skrev i 1966 en bok (*Purity and danger*) som skulle bli en av de mest siterte innen samfunnsvitenskapene, og en av de viktige erkjennelsene fra denne boka er hvor viktige ulike typer grenser er for oss mennesker. Vi trenger skillelinjer som kan hjelpe oss med å sortere omgivelsene våre. Når grensene trues eller når noe havner på feil sted, opplever vi det som farlig eller ekkelt, uten at vi nødvendigvis har noen klare rasjonelle argumenter for slike følelser.

Det finnes kulturer hvor matfatet helst skal stå på gulvet, mens det hos oss hører hjemme høyere opp, og bordflaten blir dermed en avgjørende sorterende skillelinje. Andre typer grenser, som sikkerhetskontrollen på en flyplass, kan i enkelte kulturer være et skille mellom ulike normsett for oppførsel, for eksempel hva, hvor tidlig, og hvor mye man kan drikke.

Når grensene trues

Mange av disse grensene reflekterer vi aldri over, selv om de i enkelte tilfeller kan fremstå som direkte irrasjonelle hvis vi klarer å kle av oss kulturen vår et øyeblikk, eller ser på nært hold hvordan folk gjør ting på alternative måter andre steder i verden. Slike opplevelser kan bidra til å identifisere viktige grenser i vår egen kultur, men også til å fortelle oss om grenser som, sett med andres øyne, vi pussig nok ikke har.

Hvor grensene går og hvilke normer som regulerer atferd og følelser på de ulike sidene av dem varierer altså fra kultur til kultur. Uansett hvordan en snur og vender på det så er grensene viktige, og et spesielt trekk ved såkalt "utviklede" samfunn er at noen av de kulturelt bestemte grensene våre har fått materielle manifestasjoner i form av herdet glass. Når slike grenser opphører å eksistere med et poff eller et smell, dreier dette seg om noe langt mer dyptgripende enn glassbiter på gulvet eller småsår i øvre hudlag.

Herdet glass brukes som grense inn til vårt aller mest intime rom, nemlig dusjen, et sted vi med allment akseptert selvfølge kan gjøre ting vi ikke kan gjøre andre steder, og hvor vi forventer at ingen trer inn med mindre de er helt spesielt invitert. Et vindu, enten det er i et hus eller en bil, er et viktig skille mellom en privat sfære og den store og mer eller mindre stygge og utrygge verdenen utenfor.

Når slike grenser plutselig forsvinner er det dramatisk, ikke fordi granulatene (gjerne kalt «splinter» i avisene) som dannes er spesielt farlige, men fordi det er snakk om at deler av vårt mentale sorteringsapparat slutter å fungere.

Krav om trygghet

Selv om det ligger en viss kulturell logikk bak de hysteriske reaksjonsformene som ofte utløses når herdet glass knuser, er det nok likevel et stort spørsmål om denne type teori fullt ut kan forklare størrelsen på, mengden av, og de dramatiske virkemidlene i avisoppslag om herdet glass som granulerer.

I artikkelen *Når grensene sprenges: Om eksploderende dusjdører i norske aviser* (Norsk medietidsskrift, 18(4), 371-379) argumenterer jeg for at vi må forstå fenomenet som en konsekvens av at vi har utviklet et samfunn hvor krav og rettigheter til trygghet og forutsigbarhet er blitt så sterke at slike reaksjoner, gjerne ledsaget av en jakt på syndebukker, er blitt en naturlig respons på det å få seg en støkk.

Uansett hva glassmestere og andre eksperter måtte ha å si om saken har etterspørselen etter store, fargerike avisoppslag med fantasirike utredninger om hva som *kunne* ha skjedd holdt seg stabil gjennom de siste tiårene.